

Üç Mescid – Üç Şehir (Mekke-Medine-Kudüs)

“ (İbadet için) sadece şu üç mescide yolculuk yapılır:
Mescid-i Haram, Mescid-i Nebi ve Mescid-i Aksa...”¹

Kaynaklarda “Şedd-ü Riha” adıyla geçen bu hadisi şerif, üç mescidin diğer mescitlere ziyaretten üstün ve faziletli olduğunu anlatmaktadır. Kendi aralarında Mescid-i Haram, Mescid-i Nebi ve Mescid-i Aksa olarak sıralamaya tabi tutulmuştur. Üç mescitle birlikte bu üç şehir de önem kazanmıştır.

Mescid-i Haram:

“Gerçek şu ki, insanlar için yapılmış olan ilk ev, alemlere bir hidayet ve bir bereket kaynağı olan Mekke’deki evdir. Orada apaçık deliller, İbrahim’in makamı vardır. Oraya giren emniyette olur. Gitmeye gücü yetenin o evi ziyaret etmesi, Allah’ın insanlar üzerinde bir hakkıdır. Kim inkar ederse bilmelidir ki, Allah hiçbir şeye muhtaç değildir.”²

Kabe, yeryüzünde inşa edilen ilk ev, ilk mabettir. Ziyaret edilen, ibadetlerin yapıldığı, insanların manevi temizliğinin gerçekleştiği en faziletli mescittir. Yapılması Allah tarafından istenmiş ve peygamber eliyle inşa edilmiştir. Bu ev, putperestliğin yok olup tevhidin yerleşmesi için gönderilmiş olan dinin sembolüdür. Yeryüzünün ilk mabedi olması da tevhid inancını anlatmaktadır. Beledü’l Emin’dir. Oraya giren emniyettedir. Dünyadaki Müslümanların hac ve umre için ziyaret ettiği, insanların bir araya geldiği, hac ibadeti için tavaflarını gerçekleştirdikleri yerdir. Bu emin beldede manevi kirlerden arınıp bereketle donatılırlar. Günahların affedilmesi ve cennete girmesine vesiledir. Makam-ı İbrahim’in bulunduğu, Hz. İbrahim’in duasının kabul olduğu yerdir. Hz. İbrahim, dini görevlerin yerine getirilebilmesi için öncelikle yerin güvenli bir bölge sonra da oranın rızıklandırılması için, putperestlikten hem kendini hem de soyundan gelenleri korunması için Allah’a dua etmiştir.

“İbrahim, ‘Rabbim! Burayı güvenli bir şehir yap, halkından Allah’a ve ahiret gününe inananları da çeşitli ürünlerle rızıklandır’ diye dua etmişti...”³

¹ Buhari, Mescidü Mekke 1,6; Savm 67; Sayd 26; Müslim, Hacc 415, 511, 512, Ebu Davud, Menasik 94; Tirmizi, Salat 126; Nesai, Mesacid 10; Darimi Salat 132; Ahmed b. Hanbel, II, 234, 238, 278, 501; III, 7, 34, 45, 51, 53, 64, 71, 75, 78, 93, VI,7.

² Al-i İmran, 3/96-97.

³ Bakara, 2/126.

Müslümanların günde beş defa namaz ibadetini gerçekleştirip Allah'ın huzuruna yöneldikleri yer Kabe'dir. Müslümanların kiblesidir. Oranın tevhid ruhu, yapılan tüm mescitlere model olmuştur.

Mekke; Kabe'nin bulunduğu, hac ve umre ibadetleri için ziyaret edilen kutsal şehirdir. Mekke şehri, dinin merkez yeridir. Hz. İbrahim'in Kabe'yi inşa etmesinde sonra burada ettiği dua ve oranın bereketiyle Mekke, harem kabul edilmiş ve kutsal şehir güvenli bölge sayılmıştır. Kan dökmek yasaklanmış, şehre girenler güven içinde kalmıştır. Ümmülkura (şehirlerin anası), Beledü'l Emin (güvenli bir şehir) gibi birçok ismi olmuştur. Peygamber Efendimiz'in dünyaya geldiği, İslam güneşinin doğduğu şehirdir. İlk vahyin geldiği, İslam nurunun yeryüzünü aydınlattığı şehirdir.

Mescid-i Nebi:

Peygamber Efendimiz (sav) hicret ettiği yer olan Medine'de ilk iş olarak mescid inşa etmiştir. Bu mescid insanlar arasındaki bağı güçlendirip ibadetlerini beraberce yapabilecekleri yer haline gelmiştir. Yapımında Efendimiz'in çalıştığı, İslam'ı yaşamak ve yaymak için dini bir merkez olmuştur. Efendimiz hicretten sonra ömrünün geri kalanını orada geçirmiştir. Efendimiz'in kabrinin bulunduğu yerdir. Medine, İslam tarihi ve medeniyetinde önemli bir şehirdir. İslam dininin yeşerdiği, Müslümanların ilmi anlamda geliştiği, yetiştiği, ihtiyaç sahiplerinin kaldığı, toplantıların yapıldığı, dini, siyasi, içtimai olayların yaşandığı yer ise Mescid-i Nebi olmuştur. Hz. Peygamber'in devlet başkanı olması ve bütün resmi faaliyetlerin gerçekleştiği yer olmuştur. Barınma, ilmi merkez, misafirhane, elçilerin kabul edildiği yer gibi birçok amaçla kullanılmıştır. Her yönüyle toplumun merkezi haline gelmiştir. Peygamber Efendimiz'in (sav) İslam dinini emir ve yasaklarını insanlara anlattığı, açıkladığı ve bizzat yaşayarak ashaba öğrettiği yer olan bu mescit, tebliğ merkezi haline gelmiştir. Mescidin arka tarafında kendilerini ibadet ve ilme adayanların bulunduğu Suffe adında mektep kurulmuş bu mektepte Mekke muhacirlerinden, İslam'ı kabul edip Medine'ye hicret edenlerden yoksul, bekar ve yakını bulunmayan sahabeler kalmıştır. Mescid-i Nebevi, Kur'an-ı Kerim'de "...Daha ilk günden takva temeli üzerine kurulan mescit ise namaz kılmak için elbette daha uygundur, burada gerçekten arınmak isteyen kişiler vardır. Allah da arınmaya çalışanları sever" ayetiyle geçmektedir.⁴ Rasulullah (sav), Mescid-i Nebevi'de kılınan namazın Mescid-i Haram hariç diğer yerlerde kılınan namazlardan bin kat daha faziletli olduğunu haber vermiştir. Eviyle minberi arasındaki Ravza-i Mutahhara'nın cennet bahçelerinden bir bahçe olduğunu söylemiştir.

Medine; Mekke ile iki haremde biri olan Medine, Efendimizin ravzasının ve mescidinin bulunduğu, hicret ettiği şehirdir. İslam'ın yayılmasında kolaylık sağlayacak, siyasi ortamının da uygunluğu ve şehrin kervan yollarının üzerinde bulunması Medine'yi merkez bir konum haline getirmiştir.

Beytü'l-Makdis (Mescid-i Aksa):

Arapça "aksâ" uzak demektir ve bu isim Mekke'ye uzaklığı dolayısıyla verilmiştir. Yeryüzünden inşa edilen ikinci mescittir. Peygamber eliyle inşa edilmiştir. Yerinin tespiti ve planlanması Hz. Davut (as) ile başlamış fakat inşasını Hz. Süleyman (as) tamamlamıştır.

⁴ Tevbe 9/108.

Müslümanların ilk kiblesi, kutsal sayılan üç mescitten biridir. Hz.Peygamber'in (sav) hicretten önce Kâbe'yi önüne alarak Kudüs'e yönelip namaz kıldığı hicretten sonra bir süre daha bu şekilde devam ettiği bilinmektedir. Gelen vahiyle kible Kâbe'ye çevrilmiştir. Efendimizin Mescid-i Haram'dan Mescid-i Aksa'ya götürülmesi (isrâ) ve orada göğe yükseltilmesi (mirac) oranın önemini artırmıştır. "Burası Allah'ın yeryüzündeki ilahi ayetlerinden bir ayettir." Yahudi ve Hıristiyanlar için de önemli bir dini merkezdir. Mescid-i Aksa'nın bugünkü bulunduğu şekli Emeviler döneminde Müslümanlar tarafından yapılmıştır. Bütün peygamberlerin bulunduğu ve Efendimizin onlara imamlık yaptığı yerdir.

Kudüs; üç ilahi dinde önemli sayılan kutsal şehirdir. Kudüs için "mukaddes toprak" yani Mescid-i Aksa'nın mübarek kılınan çevresi olarak nitelendirilmiştir. Mescid-i Aksa, Hz.Süleyman'ın (as) inşa ettiği Beytül-Makdis'i (mukaddes ev) barındırması açısından önemlidir. Kudüs'te pek çok peygamber yaşamıştır. "Kudüs peygamberlik ve bereket yurdudur."

Girişte bahsettiğimiz hadisin ortaya koyduğu hüküm düşünüldüğünde bu üç mescidin diğer mescitlere ziyaret açısından üstün olduğunu, bu üç mescitte yapılan ibadetlerin faziletli olduğunu söyleyebiliriz. Üç şehir bu üç mescitle önem kazanmıştır.

Mescidi Haram ve Mescidi Nebevi'ye Haremeyn (iki harem) denir. Mekke, Kâbe'nin inşasından itibaren; Medine ise hicretten sonra Hz. Peygamber (sav) tarafından harem (korunmuş yer) sayılmıştır. Bu iki mescitten sonra en kutsal kabul edilen Müslümanların ilk kiblesi olan Mescid-i Aksa'nın bulunduğu Kudüs de Harem-i Şerif olarak kabul edilmiştir.

"Kudüs Şairimiz" Nuri Pakdil'in müslümanlar için en kutsal kabul edilen üç mescit hakkında söylediği sözleriyle yazımızı bitirelim: "Yüreğimin yarısı Mekke'dir, geri kalanı da Medine'dir. Üstünde bir tül gibi Kudüs vardır.", "Mekke iddiamız, Medine davamız, Kudüs bitmeyen duamız."

Kaynakça:

- Güç, Ahmet. "Yeryüzünde Üç Büyük Mescid". Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi 5/1 (Ocak 1993).
- Nebi Bozkurt, Mustafa Sabri Küçükaşçı, "Mescid-i Haram", TDV İslam Ansiklopedisi.
- Nebi Bozkurt, Mustafa Sabri Küçükaşçı, "Mescid-i Nebevi", TDV İslam Ansiklopedisi.
- Nebi Bozkurt, "Mescid-i Aksa", TDV İslam Ansiklopedisi.